

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ
ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΤΟΜΕΑΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ & ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

Αν. Καθηγητής **Κωνσταντίνος Γώγος**

Τηλ. 2310997170

kgogos@law.auth.gr

Προς την Ειδική Επιτροπή για την εξέλιξη της
κ. **Καλλιόπης Παπακωνσταντίνου** σε θέση
Επίκουρης Καθηγήτριας της Νομικής Σχολής Α.Π.Θ.

Θεσσαλονίκη, 28.4.2015

Έκθεση Αξιολόγησης

(ά. 19 παρ. 4 ν. 4009/2011)

Σε συνέχεια του υπ' αριθμ. 693/6-4-2015 εγγράφου του Κοσμήτορα της Νομικής Σχολής Α.Π.Θ. σχετικά με την αξιολόγηση της υποψηφιότητας της κ. Καλλιόπης Παπακωνσταντίνου για την εξέλιξη στη βαθμίδα της Επίκουρης Καθηγήτριας της Νομικής Σχολής Α.Π.Θ. με γνωστικό αντικείμενο «Ιστορία Ελληνικού και Ρωμαϊκού δικαίου» επιθυμώ να θέσω υπόψη σας τα εξής:

Η κ. Παπακωνσταντίνου αποτελεί μια αξιόλογη επιστήμονα, με ουσιαστικό συγγραφικό έργο. Στη βαθμίδα του λέκτορα, οι κυριότερες εργασίες της υποψήφιας είναι οι εξής: 1. Η μονογραφία με τίτλο «Η Συμβολή στη μελέτη των λειτουργιών της δικαστικής απόφασης στην αρχαία Ελλάδα», 2. Οι υπό μορφή άρθρου εργασίες: α) Bemerkungen über das Schicksal des Familienguts nach dem Tod des pater familias im klassischen römischen Recht: Ein erberechtigter Beitrag (στη γερμανική γλώσσα), β) Η αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως στο αττικό δίκαιο, γ) «Στήλαι ενθάδε τυπούνται και χαράσσονται»: Νομικές και κοινωνικές προεκτάσεις της διάδοσης της γνώσης και της πληροφορίας μέσω της γραφής στο χθες, δ) Internationales Zusammentreffen von jungen Rechtshistorikern im römischen Recht (απολογισμός συνεδρίου στη γερμανική γλώσσα).

Η μονογραφία της κρινόμενης έχει δικονομικό αντικείμενο. Η συγγραφέας ερευνά το θεσμό του δεδικασμένου στην Αρχαία Ελλάδα, με έμφαση στο αττικό δίκαιο, ιδίως των κλασικών χρόνων. Η συγγραφέας αναφέρεται στο δεδικασμένο με την τυπική του όρου

έννοια, ως απαράδεκτο της αίτησης για τη χορήγηση δικαστικής προστασίας σε υπόθεση που έχει ήδη κριθεί, προπάντων στο ποινικό δίκαιο. Σε σχέση με τον τελευταίο αυτό κλάδο, η εργασία εξετάζει κατ' ουσίαν την αρχή *ne bis in idem*.

Το πρώτο κεφάλαιο έχει εισαγωγική λειτουργία, υπό την έννοια ότι εξηγείται η ιστορική διαμόρφωση του συστήματος δικαστικής προστασίας των Αθηνών, παρουσιάζονται δε οι διάφοροι θεσμοί που ενεργούν μεταξύ της πολιτικής κρίσης εγκλημάτων και της ποινικής δίκης *stricto sensu* («εισαγγελία», «γραφή παρανόμων», «υπωμοσία»), στο παράδειγμα της δίκης των στρατηγών μετά τη ναυμαχία των Αργινουσών.

Το δεύτερο κεφάλαιο έχει ως αντικείμενο τα ποικίλα ένδικα βοηθήματα, στο αστικό δίκαιο, κυρίως όμως στην ποινική δικονομία, τα οποία εισάγουν διαφορετικές διαδικασίες, ενώ ειδικά εξετάζεται η κρίση του άρχοντος επί του παραδεκτού. Η συγγραφέας επισημαίνει εδώ (σελ. 66-67, 82) το θεμελιώδες ερώτημα γύρω από το οποίο περιστρέφεται η μονογραφία της: Ενόψει των ποικίλων ενδίκων βοηθημάτων και διαδικασιών, είναι δυνατή η εκ νέου εκδίκαση της ίδιας υπόθεσης, η οποία έχει ήδη κριθεί, στο πλαίσιο διαφορετικού ενδίκου βοηθήματος και διαδικασίας; Ακολουθεί η αναλυτική εξέταση μιας υπόθεσης ανθρωποκτονίας, η οποία προκύπτει από τον λόγο του Αντιφώντος «περί του Ηρώδου φόνου». Αφού εξετάσει διάφορες ερμηνείες που δόθηκαν στη βιβλιογραφία σε σχέση με τα νομικά ερωτήματα που αναφύονται από τον λόγο του Αντιφώντος, η συγγραφέας επισημαίνει τα στοιχεία που θεωρεί κρίσιμα: Καταρχάς, τον οριστικό και δεσμευτικό χαρακτήρα της δικαστικής κρίσης, ο οποίος κατά την κρινόμενη συνδέεται με την αρχαία ελληνική ιδέα της δικαιοσύνης. Ακόμη, η συγγραφέας υπογραμμίζει τον πολιτικό χαρακτήρα της προκείμενης ποινικής υπόθεσης, παραθέτοντας τις ιστορικές συνθήκες πλαισίου που την αιτιολογούν.

Το τρίτο κεφάλαιο έχει αντικείμενο τις προϋποθέσεις της «εισαγωγιμότητας» σε κύρια δίκη ορισμένης ποινικής υπόθεσης, όπως αυτές διαμορφώθηκαν μετά τις μεταρρυθμίσεις του Αρχίνου. Η συγγραφέας ορθά χρησιμοποιεί μια ιδιαίτερη έννοια, την «εισαγωγιμότητα», η οποία περιγράφει τον θεσμό της «παραγραφής» και ειδικότερα την απόφαση σχετικά με το αν μία υπόθεση είναι «εισαγωγίμος» ή «μη εισαγωγίμος» στο δικαστήριο. Η χρήση ενός ιδιαίτερου όρου για το αρχαιοελληνικό δίκαιο ενδείκνυται, εφόσον ως παραγραφή δεν νοείται μόνον η χρονική αποδυνάμωση του δικαιώματος κατά τη σύγχρονη ορολογία, αλλά κάθε ένσταση που εμποδίζει την εισαγωγή της υπόθεσης σε κύρια δίκη. Ακολούθως εξετάζονται, με βάση μια αστική υπόθεση, τα βασικά ουσιαστικά και διαδικαστικά χαρακτηριστικά του αρχαιοελληνικού θεσμού της παραγραφής, ως ιδιόζουσας ένστασης που εισάγει μια παρεμπόπτουσα διαδικασία κρίσης από το δικάζον δικαστήριο πριν από την εξέταση της βασιμότητας του ενδίκου βοηθήματος. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν οι λόγοι της παραγραφής που αναπτύσσονται από τη συγγραφέα με βάση τις πηγές, και στους οποίους συγκαταλέγεται και το δεδρασμένο.

Το τέταρτο κεφάλαιο, το οποίο και αποτελεί τον πυρήνα του έργου, εξετάζει σε έκταση τον νόμο περί δεδικασμένου, όπως αυτός μπορεί να συναχθεί από τις πηγές. Η εργασία υπεισέρχεται ακολούθως στην έννοια της «αναδικίας», η οποία καταρχήν απαγορεύεται. Θεμιτή φαίνεται να είναι η αναδικία εφόσον εμφιλοχώρησε ψευδομαρτυρία. Αναδικία φαίνεται επίσης να συγχωρείται σε κληρονομικές υποθέσεις, καθώς και σε υποθέσεις ξενίας.

Στο πέμπτο κεφάλαιο η συγγραφέας αναλύει τη λειτουργία του δεδικασμένου στις διαπολιτειακές σχέσεις. Εξετάζεται σε μεγάλη έκταση η διαιτητική επίλυση διαφορών μεταξύ πόλεων, όπου διαφαίνεται από τις πηγές (οι οποίες και παρατίθενται) ότι σε ορισμένες περιπτώσεις ήταν κατ' εξαίρεση επιτρεπτή η εκ νέου εκδίκαση της αυτής διαφοράς. Ιδιαίτερη ανάλυση γίνεται και εδώ στην προβληματική της ψευδομαρτυρίας.

Στα συμπεράσματα του έργου, όπου συνοψίζονται οι διαπιστώσεις των επιμέρους κεφαλαίων, η συγγραφέας εξηγεί τους λόγους για τους οποίους αναπτύσσει νομική δεσμευτικότητα η δικαστική απόφαση στο αρχαίο ελληνικό δίκαιο, καθώς και τις επιμέρους προϋποθέσεις και εκφάνσεις της δεσμευτικότητας αυτής.

Η μονογραφία της κ. Παπακωνσταντίνου αποτελεί μια ουσιώδη συμβολή στη μελέτη του δικαίου της Αρχαίας Ελλάδας. Η ενασχόληση με το δικονομικό δίκαιο της αρχαιότητας, ένα κατεξοχήν «τεχνικό» αντικείμενο, παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες, τις οποίες η υποψήφια υπερβαίνει με άνεση. Το θέμα είναι πρωτότυπο, η δε επεξεργασία του χαρακτηρίζεται από πληρέστατη αξιοποίηση της διεθνούς βιβλιογραφίας (γερμανικής, αγγλικής, γαλλικής και ιταλικής), προπάντων δε των πηγών.

Αξιοσημείωτες είναι ακόμη οι μελέτες της κ. Παπακωνσταντίνου σχετικά με την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως στο αττικό δίκαιο, καθώς και η υπό δημοσίευση στη γερμανική γλώσσα εργασία της σχετικά με την τύχη της οικογενειακής περιουσίας μετά το θάνατο του *pater familias* στο κλασικό ρωμαϊκό δίκαιο. Η πρώτη επιβεβαιώνει την ικανότητα της κρινόμενης στην επεξεργασία πρωτότυπων δικονομικών θεμάτων στο αρχαίο ελληνικό δίκαιο, ενώ η δεύτερη μελέτη υπογραμμίζει ότι η κρινόμενη συνεχίζει άξια τη γερμανική παράδοση της *Digestenexegese*, εντός της οποίας ανατράφηκε επιστημονικά.

Με τις εργασίες της η κρινόμενη εισέρχεται αναμφίβολα στο στάδιο της επιστημονικής ωριμότητας, θέτει δε το κέντρο βάρους της έρευνάς της στο αρχαίο ελληνικό δίκαιο. Η προσφορά της είναι ήδη σημαντική, μπορεί κανείς δε εύλογα να αναμένει ότι, με βάση όσα έχει ήδη να επιδείξει, η κ. Παπακωνσταντίνου θα παρουσιάσει και στο μέλλον εξαιρετικό ερευνητικό έργο.

Η κ. Παπακωνσταντίνου είναι αφιερωμένη στο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, παρέχει ουσιώδες διδακτικό έργο, απολαύει δε της εκτίμησης των φοιτητών. Επιπλέον, ιδιαίτερα αξιόλογη είναι και η προσφορά της κρινόμενης στη διοίκηση της Σχολής.

Για τους λόγους αυτούς άποψή μου είναι ότι η κ. Παπακωνσταντίνου οπωσδήποτε πληροί τις νόμιμες προϋποθέσεις για την εξέλιξη στη βαθμίδα της επίκουρης καθηγήτριας της Νομικής Σχολής Α.Π.Θ. στο γνωστικό αντικείμενο «Ιστορία Ελληνικού και Ρωμαϊκού δικαίου».

Κωνσταντίνος Γώγος

Αν. Καθηγητής Νομικής Σχολής Α.Π.Θ.